

## ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:  
 Egész évre... 16 kor.  
 Negyedévre... 4 "

Helyben háshoz hozva:  
 Egész évre... 20 kor.  
 Negyedévre... 5 "

Vidőkre postán szállítva:  
 Egész évre... 24 kor.  
 Negyedévre... 6 "

# TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hét és  
 ünnep utáni napok kivételével.  
 Szerkesztőség és kiadóhivatal:  
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.  
 A szerkesztőség kártyák visszaszedését  
 vagy megőrzését nem vállalja.  
 Előfizetések és hirdetések a  
 kiadóhivatalhoz intézendők.  
 Helyes cím: Nagyvárad, Apáczai-utca 3. sz. 3.

## A sárga utalvány.

Megy a sárga utalvány. Ausztriába és a külföldre töméntelen számban vive kifelé a magyarok százezreit, a melyek a tömegforgalom révén milliókká dagadnak és a mely a pénzek idegen nemzetek vagyonát gyarapítják ugyanannyival, a mennyivel szegényítik a magyart. Ezek a sárga utalványok a Magyarországról elmenekült fürdőzők, nyaralók és üdülők eltartási költségeit fedezik az idegenben s igen természetes, hogy kiviszik az erre szánt pénzecskéket, mert itthon a nyaralásnak, a fürdőzésnek, az üdülésnek akkora az anyagi kockázata, hogy azt kispénzü ember (pedig ez nálunk az irányadó típus) el nem viselheti.

Tisztelettel vagyunk bátrak kérdezni, vajon nem egy, a nemzeti vagyonon rést ütő dologgal állunk szemben, mikor úgy irányítottuk ennek a természeti szépségekben annyira bővelkedő országnak a kis és a közép népét, ráutaltuk a külföldre a nyaralás, tehát a farsangolást felváltó költségek idejére, a mikor ebben az országban meg van minden, a mi ezt a modern és évről-évre fokozódó szükségletet kielégítheti.

Hát bizony szomorú dolog, hogy ebben az országban folyton forgatni akar-

ják az idegent, de az idegen nem forog, mert nincs, hanem a benszülött az kimegy, mert künt jól ellátják, ki sem rabolják, kis pénzéért megadják neki, a mit az általános árviszonyok mellett meg lehet adni. De ez nem történik meg, hanem azzal a furcsa esettel kell megszámolnunk, hogy nemcsak a külföldet nem tudjuk megszerezni idegen forgalmunk emelésére, hanem ráadásul elveszítjük a belföldi idegen forgalmat, kötelességünknek tartjuk, hogy ezzel a kérdéssel épen a vidék érdekében komolyan megszámoljunk.

A külföld meghódítása Magyarországnak legalább is a jövő zenéje. Még pedig igen távoli zene. Mert teljesen bizonyos, hogy mikor az amerikai milliárdosok bon tonja nem engedi meg Itáliát, az angolok végig kiéveztek Svájcot, a globetrotterek megunták a Fjordokat, akkor elvetődnek ide is és lehet, hogy ötven esztendő múlva csakugyan megjö a külföldiek inváziója, a mikor nagyon helyes dolog lesz a kiállításos kocsik járatása a MAV-on.

Tessék első sorban gondoskodni arról, hogy a nyaralásra, fürdőzésre és üdülésre vágyó fővárosi ember, még igen szerény anyagi állapotok mellett itthon, a hazában megkaphassa azt a nyaralást, azt a fürdőzést és üdülést azon az áron,

mit ezekért a földi javakért, a külföldön és különösen Ausztriában fizet Magyarországon is megkaphassa.

Csak hogy erre organikus intézkedés kell. Meg kell tanítani a vidék népét arra, hogy az idegent hirtelen kirablási merényletek kizárásával miként lássa el úgy, hogy utánna nem a soha vissza nem térés jelszavával hagyja el a fővárosi ember a vidéket.

A magyar ember soha sem volt eszköze a vendéglői iparnak, a kis kocsmán, meg a barátságos vendéglátáson túl nem tudott emelkedni ebben az üzletben, a mi a fejlődés következtében igazán nagy probléma lett.

Ez a vidéknek nagy kérdése. Mielőtt a külföldiek idevonzásának nagy és igen költséges kérdésével foglalkoznánk, sokkal előbb való kérdés az, hogy miként tudnánk lekötöni a hazai termelésnek, a hazai értékesítésnek a hazai közönség kis vagyonát, amely most már ömlő csatornákon foly kifelé. Ezeket a csatornákat a kilátásos kocsik el nem dugaszolják, ezek helyett célravezetőbb volna kellő helyeken egy egy tanfolyam annak a megtakarítására, hogy nyáridején az üdülő magyarral hogy bánják a vidéki, mert ebből egyformán haszna lenne a vidéknek és a fővárosnak.

## „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

### A tüdőszanatorium múlt évi működése.

A nagyváradai tüdővész ellen védekező egyesület közgyűlése alkalmából megemlékeztünk ezen áldásos egyesület múlt évi működéséről.

A négy év óta fenálló egyesület már is büszkén mutathat rá arra a fényes eredményre, amelyet szerény viszonyok mellett, csupán nyári gyógy- és üdülő helynek fentartásával elért, az emberiség legborzasztóbb ellenségével: a tüdővésszel szemben.

A buzgó, fáradhatlan törekvés ma már oda juttatta az egyesületet, hogy a közel jövőben állandó téli és nyári szanatóriumban folytathatja áldásos működését az ember egészségének szolgálatában.

Az egyesület és a nyári szanatórium múlt évi működéséről szóló jelentés nyomtatásban is megjelent s buzditásul a nemes célu egyesület hatványozottabb pártolása céljából, dr

Gerő Sándornak, az egyesület fáradhatlan igazgató-őorvosának szakszerű jelentéséből közöljük a következőket:

A szegénysorsu tüdőbetegek gyógy és üdülőhelyén az 1911. évben, a megnyitástól vagyis május 8 tól az intézeti év végéig, azaz 1911. év október 1 ig 83 beteg vétetett fel és részesült sanatóriális gyógykezelésben és pedig 54 férfi és 29 nő. Mint ezen számadatok igazolják, a férfiak száma csaknem kétszer annyi volt, mint a nőké.

Az ápolási napok száma volt: május hónapban 520, június hónapban 700, július hónapban 870, augusztus hónapban 980, szeptember hónapban 620, összesen 3690.

Havonta (5 hónapi üzemet véve) 734, naponta 27 ápolási nap volt a 14 ágyra berendezett intézetnek egész működési időszaka folyamán, amiből nyilvánvaló, hogy jóval több ápolási nappal volt több naponta a létszám a matematikai abszolút többségnél, ami úgy magyarázható, hogy a meleg nyári hónapban, (jun., jul., augusztus) néha 15 beteggel is nagyobb volt a létszám s ezek a betegek természetesen, ha állapotuk megengedte, sátrakban, vagy a szabad ég alatt aludtak, csak esőzések alkalmával huzódtak fedett szín alá.

Egy beteg átlag 444 napot töltött az intézetben, vagyis 6 nappal többet, mint az 1910-ik évben, de még mindig nem közelíti meg azon minimális időt, melyet mint közép-átlagidőt egy tuberculotikus betegnek sanatóriális gyógykezelésére igényel, vagyis 3 hónapot. És pedig:

1—4 hetet töltött az intézetben 12 férfi, 8 nő, 5—8 hetet töltött az intézetben 33 férfi, 12 nő, 9—12 hetet töltött az intézetben 8 férfi, 7 nő, 13—16 hetet töltött az intézetben 1 férfi, 1 nő, 17—20 hetet töltött az intézetben — férfi, 1 nő, összesen 54 férfi 29 nő.

A betegek közül 51 beteg volt nagyváradai és pedig 27 férfi és 24 nő, mi százalékokban kifejezve 61.49 százalék volt a nagyváradai. A betegek közül biharmegyei és más megyebeli volt összesen 32 és pedig 27 férfi és 5 nő, ami százalékban kifejezve 38.51 százalék volt a nem nagyváradai.

Mindenesetre nagy súlyt fektettünk ebben az évben is arra, hogy lehetőleg a nagyváradiak avagy biharmegyeiek jussanak be az intézetbe.

A gyógykezelt betegek korszerinti összeállítása ez:

11—15 éves 2 férfi, 2 nő, 16—20 éves 17 férfi, 8 nő, 21—25 éves 15 férfi, 7 nő,

Tisztelettel van szerencsém a n. é. közönség tudomására juttatni, hogy a

### „Szabadság“ kávéházat

megvettem és azt ünnepélyesen megnyitottam, a hol kitűnő tisztán kezelt saját termésű Tokaj hegyaljai boraimat nagyon jutányos árban szolgálom ki

(csak egy próba és mindenkit meg fog győzni a boraim valódisága). Naponta Kovács István jól szervezett zenekara játszik. A n. érd. közönség becses pártfogását kérve kiváló tisztelettel

**FRANCZÓVSZKY GYÖRGY**

„Szabadság“ kávéház tulajdonos. Nyitva éjjel-nappal. Állandó bérkocsialomás.

## A rendőrség széttep egy szerelmi romantikát.

### Miért akart öngyilkos lenni az exhadnagy.

Az elmúlt héten szürke rendőri riportok jelentették, hogy egy volt hadnagy, Szentpályi Sándor vasárnap hajnalban mellbe lötte magát s az öt kihallgató rendőrtisztnek azt mondta, hogy szerelmi bánatában követte el tettét. Az eset a legkevésbé sem volt kóser, mégis a szóbantorgó leány, Reindl Lujza a hibetetlen esetet maga igyekezett minél elfogadhatóbbá tenni azáltal, hogy feltűnően sokszor fikereste a kórházban levő Szentpályit, virágokat hordott neki és szerette a városban elterjesztette azt a hírt, hogy őt feleségül fogja venni Szentpályi, hogyha felgyógyul.

A kórházban nap mint nap tanui voltak a betegek az idyllikus jeleneteknek úgy, hogy tegnap reggelig mindenki abban a meggyőződésben élt, hogy itt egy szerelmi tragédia bontakozik ki szépen, csöndesen a nyugodt házasság felé.

### Jelentkezik a csendőrség.

A tegnapi reppeli posta aztán, megjelentést hozott a rendőrségre. A vármezői csendőrség, hivatalos megkeresést intézett a nagyváradai rendőrséghez, amelyben jelenti, hogy az ottani jegyzőségen irnoki minőségben alkalmazott Szentpályi Sándor f. hó 7-én hajnalban a községből eltűnt. Ugyanakkor konstataáltak, hogy a község pénzből 134 koronát elloptak. A csendőrség beható nyomozás után megállapította azt is, hogy az illető egy hatalmas papírvágó ollóval feltörte a jegyzői irodában lévő asztal fiókját, amelyből 95 korona járlatpénzt vett ki. A többi 39 kor. pedig Szentpályi kezelésében volt s vele együtt az is eltűnt.

26—30 éves 10 férfi, 5 nő, 31—35 éves 7 férfi, 3 nő, 36—40 éves 2 férfi, 1 nő, 41—45 éves 1 férfi, 3 nő, összesen: 54 férfi, 29 nő.

E számok megerősítik az ismert tény, hogy a tüdőtuberkulózis több mint 80 százalék volt a 16—30 év között.

Foglalkozásra nézve legtöbb volt a cipész: 9.

A betegek közül 2 korona 50 fillért fizető volt 48 = 57,77 százalék, 2 koronát fizető volt 11 = 13,25 százalék, ingyenes volt 24 = 28,98 százalék. Összesen 83 = 100 százalék.

Látni való az összeállított statisztikából, hogy ezen kis arányú és szerény igényekre berendezett intézményt, azaz a nagyváradai szegénysorsu tüdőbetegek gyógy- és üdülőhelyét 1911. évben is vagyontalan és igen szűk viszonyok között élő, jórészt intelligensebb értelmiség kereste fel, úgy hogy a kezelésünk alatt levő betegek mindenike nemcsak, hogy a nagyobb költséggel járó üzleti alapon működő magán-sanatóriumokat anyagilag győzni képtelen lett volna, hanem még az egyesületünk vezetősége által megállapított szerény ápolási díjat (2 kor. 50 fillért) sem volt képes megfizetni. A fizető betegek 70 százaléka a betegsegélyző pénztári tagok voltak és érettek a csekély ápolási díjat a betegsegélyző pénztár fizette. Mindezekből kiviláglik, hogy híven az intézmény intencióihoz a betegek legnagyobb része alig egy néhány kivétellel teljesen ingyen gyógykezeltettek.

Felemlítésre méltónak tartjuk ezen a helyen azt is bejelenteni, hogy 5 olyan szegény tüdőbetegek volt a folyó évben kezelés alatt, akik már négy ízben, vagyis az intézet fennállásáig minden évben intézetünkben tölt 8

Mindezekből kétségtelen, hogy a lopást és sikkasztást Szentpályi követte el; ellene szól az a körülmény is, hogy a következő éjszakán Szentpályi nagy dáridót csapott az egyik éjjeli mulatóhelyen, ahol pezsgős palackokat vagdosott a homályos, foltos tükrökbe. A csendőrség sürgősen kéri Szentpályi előzetes letartóztatását.

A rendőrségről azonnal, még reggel fél kilenckor kiment a kórházba Schögl Fiala Adolf rendőrtiszt és kihallgatta a még igen gyenge lábbon álló Szentpályit. A sápadt ember az első leleplezésre bevallott mindent s aztán egykedvűen vette tudomásul a rendőrtiszt közlését, hogy »letiltja.«

Ez a letiltás t. i. annyit jelent, hogy ő, mint üdülő beteg állandó felügyelet alá kerül és rendőri engedély nélkül nem szabad elhagynia a kórházat. — Munkatársunk bent járt a kórházban s alkalma volt meggyőződni erről a felügyeletről. A kórház hatalmas udvaráról két nagy kapu is vezet ki s ha valamelyik beteg átöltözik a sűrű bokrok mögött, egész nyugodtan kiszálhat. Maga a segédorvos nem is ismeri a letiltottat, akinek nem szabad kísérelni a kórházból, de ha éppen nagyon akar, hát megteheti.

### Füstbement tervek.

A letiltás után több hírlapíró járt bent a kórházban, akik egy félórás kutatás után végre rábukkantak Szentpályira egy farakás mögött. Megkérdeztük, hogy mihez akar kezdeni, hogyha felgyógyul.

Most vasárnap megtartom az esküvőmet R. L. kisasszonnyal. Aztán leutazunk a szüleimhez, akik valószínű, hogy beleegyeznek most már az ilyen megrázó körülmények után a házasságba.

Egy szóval sem említettük előtte, hogy már megjött a kórház igazgatóságához ellene az előzetes letartóztatási parancs. Mégis kíváncsiságból megkérdeztük, hogy miért akart meghalni:

hetet, mely idő alatt annyira megjavul, erőbeli állapota a hizókura hatása alatt annyira visszatér, hogy ismét képes úgy magának, mint családjának visszanyert munkaerejével létfenntartást évről-évre biztosítani.

Stádiumok a gyógy- és üdülőhelyen kezelt 23 beteg közül: I. Stádiumbeli volt: 17 férfi 20,7 százalék, 6 nő 7,2 százalék, összesen 23 beteg 27,7 százalék. II. Stádiumbeli volt 28 férfi 33,7 százalék, 14 nő 16,8 százalék, összesen: 42 beteg 50,5 százalék. III. Stádiumbeli volt: 9 férfi 10,8 százalék, 9 nő 10,8 százalék, összesen 18 beteg 21,7 százalék.

Ezen számadatokból kiviláglik azon szomorú tény, amit kisarányú intézetünk az 1911. évben kezelt betegeknél is igazol, hogy az I. stádiumbeli betegek, akiknél a gyógyulás sanatoriális kezelése kevés kivétellel sikerrel jár, a beteglétszámnak egynegyed részét teszik ki, ami elég szomorú jelenség.

Testsúlyfogyást 6 betegnél észleltünk a gyógykezelés tartama alatt, 4 férfinnél és 2 nőnél, nem hi ott és nem fogyott 3 férfi. 75 beteg hizott fél kilótól 10 kilóig. Az eltávozott betegek összesen 238 kg.-ot gyarapodtak súlyban. Az 54 férfi 179 kg.-ot, a 39 nőbeteg 59 kg.-ot gyarapodtak súlyban.

Megszilárdult munkaképességű lett 15 beteg 13 százalék. Helyreállított munkaképességű lett 11 beteg 13,3 százalék. Tüneti javulás állott be 41 beteg 49,3 százaléka. Teljes munkaképtelen vagyis gyógyulatlan maradt 16 beteg 19,4 százalék.

A megszilárdult munkaképességűek csoportja klinikailag gyógyult esetek, a helyreállított munkaképességűek csoportja klinikailag ugyan nem, de általában gyógyult eseteknek

— A leányért uraim.

Es mesél tovább előttünk. Pedig ő már délelőtt bevallotta a rendőrtisztnek, hogy nagy nyomorban volt s a közigazgatási tanfolyamra is kellett volna neki egy nagyobb összeg.

A rendőrség még ma átkísérteti a rabkórházba s értesíti letartóztatásáról a zilahi kir-ügyészséget.

### A mennyasszonyná!

Ilyen körülmények között a rendőrség szükségesnek látta azt, hogy elsősorban megtiltotta Reindl Lujzának a további szabad bejárását. A leánynak tudomására adta a rendőrtiszt, hogy vőlegénye tolvaj és sikkasztó, mire a leány egész könny-záport hullatott. S a nagy szerelem imígyen tört ki:

— Es nekem ezt soha sem mondta a nyomorult!

A rendőrség egy kicsit szétnézett s elhozatta a Szentpályi kofferjét, amelyben több rend ruhája s más egyebe van. Az esküvő megtartásáról persze most már szó sincs.

**A honvédtüzérség ágyui.** A honvédtüzérség ágyúiról a »Pesti Hírlap« tegnap szá- mában érdekes közléseket tesz, többek között azt is, hogy a mennyiben a hadvezetőség a közös hadsereg tüzérségénél a bronzágyúkról az acélágyúkra megy át, ez esetben a honvédség kapná a közös hadsereg tüzérségénél ki- mustrált ágyukat. Ezekre a híresztelésekre vonatkozólag Karácsony Lajos honvédelmi mi- niszteri államtitkár a következőket nyilatkoz- tatta ki:

— Megfoghatatlan, hogy ilyen híresztelések miképp kerülnek ismételtlen forgalomba. A honvédtüzérség teljesen olyan anyagú és típusú ágyúkkal lesz felszerelve, mint a közös hadse- reg tüzérsége, sőt, a mennyiben egy vagy más tekintetben — kisebb technikai átalakítások — a közös hadsereg tüzérségének ágyuin, illetve szerkezetén változtatás eszközöltetnék, teljesen

tekinthetők. S így összegezve az elősoroltak- ból kitűnik, hogy 26 beteg gyógyulva hagyta el az intézetet, ami százalékokban kitejéve 31,3 százalékot teszen ki.

Ha még hozzá tesszük a tünetileg javult betegek számát, akiknek állapota az intézeti kezelés alatt javult, akkor összesen 67 beteg- ről mondhatjuk, hogy az intézetben haszon- nal végezték kurájukat, vagyis a betegek 80,5 százalékára haszonnal járt az intézeti kezelés.

A lírtakból kiviláglik, hogy szerény és egyszerű intézményünk gyógyeredményére, tel- jesen meglehetünk elégedve.

Intézetünk életképességét, sőt azt mond- hatjuk, jó hír nevét mi sem igazolja jobban azon körülménynél, hogy a folyó évben is nemcsak városunk és vármegyénk tüdőbetegei keresték fel intézetünket, hanem Magyar- ország csaknem minden vármegyéjéből és vá- rosából fordultak hozzánk betegek, kérelmezve felvételüket.

Mi azonban a folyó éven is nagy sulyt fektettünk arra, hogy első sorban Nagyvárad városának szegénysorsu tüdőbetegek poigárai jus- sanak be intézetünkbe s csak ezek után üre- sen maradt helyekre vettünk fel más vár- megyébelit.

Gyógyintézetünk működésétől nem csupán a direkt elért gyógyredményt kell tekin- tenünk, de számba kell vennünk azon első- rendű nevelő hatást is, amelyet az intézet be- tegeire gyakorol. A beteg, miután kikerül az intézetből, megtanulva, hogy a tüdővész ra- gályos betegség, otthonában megmenti a csa- lád tagjait a fertőzéstől. A megtanult óvinté- zkedések alkalmazása után, de rá let: a tüdő- bajos nevelve azon rendszeres sanatoriális ke-

azonos változtatások meglesznek a honvédség ágyúin is. Ez a dolog természetéből folyik. A honvédség a közös hadsereg kiegészítő része. Együtt operálnak, s elképzelhetetlen, hogy az együtt operáló brigádok egyik tüzésége más lőtávolságu ágyúkkal legyen ellátva.

## A török válság.

Konstantinápoly, július 25.

(Saját tud.) *Freid* pasa, akinek feljárnótka belügyi tarcát, Szácból azt táviratozta, hogy nem lép be az új kabinetbe. Azt hiszik, hogy legközelebb újabb kormányválság tör ki, amely Kiamil basának nagyvezérré való kinevezésével fog véget érni.

Szaloniki, július 25.

*Prisztinában* a fegyencek kitörték börtönből, megtámadták a csendőröket és elvetkék fegyverüket. A csendőrök üldözték őket s a harcban tizenöt fegyenc és csendőr elesett és tizenheten megsebesültek. Tizennyolc fegyencnek sikerült megszökni.

Szaloniki, július 25.

Prisztina lett az albán mozgalomnak középpontja. A városban tízezer felkelő van együtt.

## Megmérgezték a minisztereket?

Konstantinápoly, július 25.

A városban nagyon furcsa hírek keringenek Kiamil pasa és Mahmud Mukter hirtelen megbetegedéséről. A miniszterek tegnapi este ebéden voltak a szultánnál és alig távoztak a portáról, heves rosszullet fogta el őket. Allapotuk annyira súlyos volt, hogy tegnap nem vehettek részt az udvari ebéden. A két miniszter megbetegedésének különös körülményei a lakosság körében módot adtak arra a feltevésre, hogy a két minisztert megmérgezték, mert az említett ebéden állítólag mások is rosszul lettek.

zeléshez szükséges életmódra is, amellyel betegségéből megjavult, illetve meggyógyult alkalmazni fogja azt otthonában folytatólagosan, hogy betegsége ki ne ujuijon.

Specifikus kezelés az intézet működésénél még mindig észlelhető kezdeti nehézségekre tekintettel, de főként a segédorvos hiánya miatt az elmúlt esztendőben nem eszközöltetett.

Az intézetben levő gégebetegek gyógykezelését dr. Balla Vilmos gégeorvos végezte, aki hetenként egyszer meglátogatja a betegeket és szakszerű kezelésben részesíti.

A telepen levő betegek gondos ápolását az ápoló és ápolónő segítségével az azokra szükséges felügyeletet az 1911-ik évben is Carola irgalmas nővér eszközölte, akit Fetszer Antal felszentelt püspök ur önméltósága, egyesületünk elnöke és lelkes támogatója teljesen díjmentesen bocsátott a gyógy- és üdülőhely betegállományának ápolására és a felügyelet gyakorlására. Carola nővér (intelligens, jó lelkű és teljesen megbízható egyéniségével) már 5-ik éve teljesen nagy szolgálatot gyógyintézetünknek és hivatását önfeláldozóbban és lelkiismeretesebben alig teljesíthetné valaki.

## Egy fegyelmi ügy vége.

### Megsemmisítette a miniszter Bihar megye véghatározatát.

Megirtuk annak idején, hogy Bihar megye törvényhatósági bizottsága felfüggesztette állásától *Lakatos* József vármegyei közigazgatási gyakornokot azért, mert betegsége miatt nem foglalta el, szabadságidejének letelte után hivatalát.

*Lakatos* József a központi főszolgabíróshoz lett kinevezve, már évekkel ezelőtt közigazgatási gyakornokká s kineveztetése óta állandóan itt is dolgozott, addig, amíg a főispán át nem helyezte Szalárdra az ottani főszolgabíróshoz. Az áthelyezést az ottani munkák felszaporodása tette leginkább szükségessé.

*Lakatos* tb. szolgabíró belenyugodott az áthelyezést kimondó főispáni rendeletbe. Állását azonban nem foglalta el, mert időközben beteg lett, már pedig beteg embertől még a vármegye sem kívánhatja, hogy dolgozzon.

*Lakatos* József tehát szabadságot kért az alispántól, amit meg is kapott, mert betegségét a vármegye tiszt főorvosának bizonyítványával igazolta.

Betegsége azonban még szabadság idejének eltelté után sem javult, tehát újabb szabadságot kért. Ekkor is orvosi bizonyítványt igazolta, hogy tényleg szüksége van a szabadságra s nem foglalhatja el állását.

Az alispán ekkor megtagadta a szabadságot s felhívta *Lakatos* Józsefet, hogy állását 15 nap alatt foglalja el, mert különben fegyelmi vizsgálatot rendel el ellene. *Lakatos* a kijelölt időre nem foglalta el állását, tehát megindult a fegyelmi vizsgálat, amelynek eredménye az lett, hogy az alispán felfüggesztette állásától. *Lakatos* József ebbe nem nyugodott bele, hanem az alispán véghatározatát megfellebbezte a törvényhatósági bizottsághoz. A fellebbezésben hosszasan indokolja, hogy miért tagadta meg az engedelmességet az alispán azon rendeletének, melyben őt az állás elfoglalására hívta fel. Ezen fellebbezéshez is hozzá csatolta a vármegye főorvosának a bizonyítványát.

Bihar vármegye törvényhatósága ez évi tavaszi közgyűlésén, március hóban tárgyalta a fellebbezést. — A közgyűlésen *Lakatos* érdekében dr. Móricz Ernő főorvos is felszólt s tiltakozott az ellen, hogy az alispán, vagy akár maga a törvényhatóság is, kritizálja az ő eljárását. Mert — ugymond — nem adott hitelt az alispán az ő állításának akkor, amikor elutasította *Lakatos* József újabb szabadság idő engedélyezése iránti kérelmét, holott ő a kérvényhez csatolt bizonyítványában világosan kimondotta, hogy *Lakatos* oly beteg, hogy nem képes hivatali teendőit ellátni.

A törvényhatóság a főorvos minden tiltakozása dacára is jóváhagyta az alispán véghatározatát. *Lakatos*nak tehát nem volt már más tennivalója, mint fellebbezéssel fordulni a belügyminiszterhez.

A fellebbezésben ugyanazon indokokat adta elő *Lakatos*, mint a törvényhatósághoz beadott fellebbezésében. A belügyminiszter helyt adott a fellebbezésnek s megsemmisítette a törvényhatóság véghatározatát. Így tehát *Lakatos* József vissza lesz helyezve s most majd el foglalhatja állását.

**Fuchs Jenő Budapesten.** Dr. Fuchs a vivás stockholmi világbajnoka, ma, pénteken, délután egy óra harminc perckor érkezik a keleti pályaudvaron. A főváros valmennyi vivóklubja, élükön a Fővárosi Vivó Klubbal, fogadják.

## Megakarta ölni a feleségét.

### Véres jelenet a körorvos lakásán.

Székelyhidon mindenki úgy ismeri *Uri* Bálintot, hogy egyáltalán nem szeret dolgozni és ami pénzt csak megtud szerezni, azon nyomban tul is ad még pedig a kocsmákban. Izgága izsakos természete miatt *Uri* Bálintot felesége is elhagyta és beállott dajkának. Tisztességes szorgalmas asszony volt és ezért nagyon megszerette dr. Nádai Sándor körorvos, aki családjához fogadta.

Amióta *Uri* né ott hagyta az urát azóta teljesen elzüllött az alkoholistá férj. Dolgozni nem szeretett s hogy pénzt kerithessen mégis, kölcsön kéregetett az ismerősöktől és ebből mulatott addig míg csak telt. A múlt héten azonban mindenki megtagadta *Uri* Bálinttól a kölcsönt, ami roppant elkeserítette a részeges embert. Elhatározta, hogy feleségét keresi fel és követelni fogja tőle, hogy térjen vissza. Fel is szólította az asszonyt, hogy menjen vissza hozzá s egyszersmint ígéretet is tett, hogy soha többet nem fog inni.

A sokat szenvedett feleség feltételhez kötötte a visszamenetelt. Es pedig megígérte, hogy vissza megy, ha *Uri* egy bizonyos ideig tisztességes józan életet folytat. *Uri* Bálint természetesen megígért mindent. Minden ígéret dacára is tegnap délután ismét a kocsmába ment, ahol megint csak belekóstolt az italba és mikor már meglehetősen bort fogyasztott el, megbotránkozott a káromkodás közben *Nádai* lakására ment. *Nádai* éppen az udvaron volt, mikor *Uri* berugta a kapu ajtaját:

— Hol a feleségem! Azonnal küldje ide!

*Nádai* látta, hogy kivel van dolga, kiutasította az ittas embert az udvarról. *Uri* Bálint azonban távozás helyett kést rántott elő és azonnal az orvosra támadt. Az orvos csak futással tudott menekülni a dühös ember elől. *Uri* ezután a nyitva lévő konyhába rohant, ahol a felesége volt. Az asszony rémülten akart menekülni az éles kést villogtató férje elől. A szobába akart befutni, azonban *Uri* utját állta és a késsel összeszurkálta.

Hét szurást tett az ittas férj a feleségén. Mikor már vértől borítva roskadt össze az asszony, *Uri* még akkor sem hagyott fel a vérengzéssel. A lábainál fekvő eszméletlen asszony testébe még egyszer beleszurta kését az állatias ember. Ez volt a hetedik szurás. A kés az asszony oldalbordájába hatolt és ott elgömbült. Az esztét vesztett ember csak ekkor hagyott fel borzalmas munkájával, aztán elfutott.

*Nádai* azonnal telefonált a községi rendőrségre, honnan három rendőr futólépésben sietett az orvos lakására. Ekkor már *Uri* elmenekült. A rendőrök üldözőbe vették a menekült és a Rákóczi-uton el is fogták. Egy ideig ellenkezett *Uri*, azonban a rendőrök vasmarka ártalmatlanná tette.

*Uri* bekísérték a csendőrségre, a súlyosan sérült asszonyt pedig be fogják szállítani a biharmegyei kórházba.

**A legújabb  
nyári czipő újdonságok**

**MOSKOVITS Bémertéri fióküzletében.  
Szabott gyári egységáruk.  
Telefon 687**

## Nagy volt az Ijedelemléte Márkus Emiliáért.

### De szerencsésen elmúlt.

Minden vendégjárások drága és féltett favoritja: — **Márkus Emilia** hirtelen rosszul lett valahol utközben Máramarosziget és Budapest között. A férje azonnal táviratozott Erdélyi Miklós direktornak, aki érthető aggodalommal várta a további fejleményeket.

A riasztó távirat a déli órákban érkezett a színházhoz. Persze úgy hatott, mint a felhőtlen égből a villámcsapás. Igaz, hogy a vendégszereplések mindég hajszálon függnek s egy kis migrén, egy csöppnyi rekedtség a legnagyobb zavarokat idézheti elő egy színháznál, ahol hetekkel előre megállapítják a programot. Erre a hírre azonban éppenséggel nem számított senki sem, hiszen minden a legnagyobb rendben ment a legutolsó napig.

A direkcio megállapítása szerint ugyanis Márkus Emiliának három estén kellene fellépnie a Szigligeti színházban. A terv az volt, hogy ez a három este péntek, szombat és vasárnap este lesz. A Márkus által választott darab pedig *Boszorkány, Cárőr és Vasgyáros*, amelyek ilyen sorrendben következtek volna. A *Boszorkányból* már ki írták a próbát péntekre délután fél egyre, mivel akkorra várták a vendégművésznőt.

Ez a terv most majdnem egészen kutba esett. De Erdélyi Miklós hamarosan tisztában volt a helyzettel s mindenáron meg akarta kímélni publikumát attól a kellemetlen szenzációtól, hogy sok fejszoválás és kapkodás után lemondja a Márkus-estéket. Ez a közönség körében óriási megütközést keltett volna, jóllehet a lemondásnak legkevésbé lett volna oka, maga a direktor, aki a legnagyobb anyagi áldozattól sem riadt vissza akkor, mikor arról volt szó, hogy Márkus Emilia mégis lejöjjön Váradra.

Mikor tegnap délelőtt a távirat megérkezett, a kassza már tekintélyes érdeklődést mutatott. Mind a három estére tömegesen kapkodják a jegyeket s az öreg Aranyossy bácsinak leülni sincs ideje a nappali pénztárnál. Tehát már a közönség nagy része is érdekelve volt.

A távirat Pestről jött a következő tartalommal:

*Feleségem nikosben rosszul lett, egy és két óra között telefonon felhívom*

Polgár.

Azonnal felsiettünk Erdélyi Miklóshoz, hogy megkérdezzük, mi a terve, ha Márkus Emilia tényleg nem jön.

— Egyelőre én is a legnagyobb bizonytalanságban vagyok, mert a távirat nem jelzi, hogy egyáltalán jöhet-e? Azonban azt hiszem, hogy nem komoly és nem tartós a baj.

Mindenesetre rendkívül kellemetlen volna főleg a közönségre nézve a lefuvas, mert mi akkor sem jövünk zavarba. A jegyeket egyszerűen visszaváltjuk és más repertoirt állítunk össze. Előbb azonban okvetlen megvárom a beígért délutáni telefonfelhívást s én biztosra veszem, hogy sikerül az estéket megtartani.

Az ügy rendkívül érdekessége és fontossága bennünket sem engedett eltávozni a színház környékéről s ott inspekcióztunk a telefon körül. Es nem is sokáig kellett várni. Már délután fél egykor jelentkezett Budapest. Hirtelen becsuktuk a külső ajtókat s izgatottan siettünk a fülkébe.

Polgár beszélt, a férje. Megtudtuk, hogy a művésznő Máramaroszigeten vendégszerepelt s ott egyik hűvös éjszakán kissé meghűlt. Utközben ál-

landó szédülés kinozta s most kényelmes lakásán pihen.

— Ugy, hogy pénteken semmi esetre sem mehet Önökhöz, kedves direktor ur — mondotta Polgár.

— De mi okvetlen várjuk, mert itt óriási az érdeklődés s a jegyek szépen kelnek.

— Helyes kérem. De egy napi haladékot kérünk. Szombaton aztán okvetlenül lemegyünk.

Es ez is lett a megállapodás. A baj valóban csak könnyebb fajta s egy napi pihenés után nyoma sem marad. A művésznő itt lesz s menni fognak a szenzációs Márkus-esték. A repertoirt pedig az igazgató akként rendezte be, hogy péntekről Sardon *Boszorkányát* áttette hétfő estére s helyette ma este *Ártatlan Zsuzska* kerül műsorra. A Márkus-esték tehát szombat, vasárnap és hétfő. A jegyeket pedig zavartalanul lehet váltani az estékre. *A mára váltottak* érvényesek *hétfő estére*. Így aztán semmi féle zavar nem áll elő.

A ma estének pedig az ad rendkívüli érdekességet, hogy az *Ártatlan Zsuzskának* jubilaris előadása lesz. Ma megy ugyanis huszonötödik évfordulója, czimszerepben természetesen *Zsigmondi Annával*.

## UJDONSÁGOK.

\* **Szent Anna napja.** Ma, pénteken van Szent Anna napja. A nagyvárad Orsolya zárda templomában ünnepélyes szentmise és prédikáció lesz délelőtt 10 órakor, mivel a templom főoltára Szent Anna tiszteletére van szentelve.

\* **A főkapitány szabadságon.** *Gerő* Armin rendőrfőkapitány néhány nappal ezelőtt kezdte meg szabadságát s tegnap üdülés végett a Tátrába utazott.

\* **Lányi hadnagy felszállása.** A rákosi repülőtéren tegnap este *Lányi Antal* hadnagy erős szélben ismét felszállott. Az *Est* nevű biplánján és negyvenötven méter magasságban két köt irt le. A közönség lelkesen megénevelte a szép repülést, amely sima leszállással végződött. *Lányi hadnagy* két hét múlva a pilótavizsgát leteszi s aztán állítólag egy társával távrepülést rendez Nagyváradra.

\* **Garibaidi, a császár barmódon történt Szabadhegyi** Ernő birtokos a cselédei részére 250 négyszögöl földet adott. A cselédek némelyike paszulylyal és ugorkával vetette be a reá eső földrészt. A termések őrzésére *Buchinger Garibaidit* fogadták fel, aki csak addig őrizte hűségesen a földet, amíg termény nem volt. A cselédek csakhamar rájöttek a sváb *Garibaidi* hűstettségére s felöltöztettek egy kocsi napszámossnak, aki kiment a földre. Itt beszédbe ereszkedett *Garibaidival* s elpanaszolta neki, hogy már régóta nem evett. Kérte, hogy adjon el neki 20 filléért paszulyt. *Garibaidi* állt az alku mellett s éppen a kocsi földjéről szedett egy csomót. A kocsi pedig bevitte a bünjelet a birtokoshoz, aki rövid uton kitette a szűrt a barmódi *Garibaidinak*.

\* **Gromon Dezső állapota.** A nagybeteg volt államtitkár állapota válságos. Idegenkedik a táplálkozástól s ereje óráról órára hanyatlik. Tegnap reggel *Dollinger* tanár vizsgálta a beteget. Állandó az érdeklődés a nagybeteg állapota iránt. *Serényi Béla* gróf földművelési miniszter délelőtt sokáig időzött régi barátja betegágyánál.

\* **Késő éjjel** jelenté budapesti tudósítónak, hogy *Gromon Dezső* délután 5 órakor vér-

\* **Anna-bál a Püspök-fürdőben.** A régi, országosbiró Püspök-fürdő szomban, július 27-én szép mulatság színhelye lesz. Az új bérlet *Dancs* Iános az ősi szokásokhoz híven, *Anna-bált* rendez, amelyen bizonyára nemcsak a nagyszámú előkelő fürdővendégek, hanem *Nagyváradról* is sokan vesznek részt. A bérlet gondoskodik, hogy vendégeinek kellemes szórakozást nyujson, s feledhetetlenné s a régi *Anna-bálokhoz* méltóvá tegye ezt a mulatságot.

\* **A közegészségügyi felügyelő Nagyszalontán.** Megírtuk, hogy a dr. *Hajdu Imre* közegészségügyi felügyelő a vármegyében vizsgálja a közegészségügyi állapotokat. A felügyelő tegnap Nagyszalontán járt, ahol minden nyilvános helyet megtekintett. Mindenütt kifogástalan rendet talált.

\* **Kisajátítás a Páris-patak rendezésénél.** A Páris-patak rendezésénél nyitandó új utca részére szükséges területek tulajdonosai közül többen hajlandók ingyen átengedni a területet, de néhány háztulajdonos oly magas összegű kárpótlást kért a várostól, hogy a békés egyesség nem sikerült s a kisajátítási eljáráshoz folyamodott a város és erre meg is kapta a miniszter engedélyét. Az első kisajátítási eljárás tegnap volt a városházán, *Bordé Ferenc* főjegyző elnöklése alatt s *Varró Domokos* kir. műszaki tanácsos jelenlétében. A tárgyalások során több érdekelt háztulajdonossal sikerült a megegyezés. A tárgyalást folytatják.

\* **Új postaügynökség.** Hegyközszenyimre községben augusztus 1-től postaügynökséget állít fel a nagyvárad kir. postaigazgatóság.

\* **Gerliczy báró nemeselkűsége.** *Gerliczy Ferenc* báró deszki birtokos uradalmának arató munkásai a Maros folyó partján elterülő földeken arattak. Óriási meleg lévén, egy pár arató munkás elment a közeli Maros folyóba fürdeni, közöttük *Faragó Mihály* fiatal 16 esztendőszű mezőgazdasági munkás, klárafalvai lakos is, ki csak három hónapja nős. Fürdés közben *Faragó* elmerült és a segítségére siető társai már csak a holttestét huzzák ki a vízből. A munkaadó báró az esetet megtudva a szegény napszámos családot azonnal anyagilag segítette, sőt a kora reggeli órákban *Klárafalván* megtartott temetésre *Deszkről* személyesen elment s a szegény vízbefult munkás koporsójára egy élő virágokból készült koszorút helyezett, azután az elhunyt öreg édes atyja és anyja előtt kijelentette, hogy anyagi támogatásban ezután is részesíteni fogja őket. A nemesszivű földesuról, ki különben alkalmazottjai és munkásainak valódi atyja, oly szép és megható tett volt, ami dicséretre nem szorul s a temetésre összegyűlt népre leirhatatlan hatással volt.

\* **Hercezel Manó — báró.** Mint hírlík, *Hercezel Manó* egyetemi tanár a király bárói méltóságra emeli.

\* **A nemzetközi eucharisztikus kongresszus.** A biboros hercegprimás XI. körlevelében hívja fel az esztergomi egyházmegye papjait, tanítóit és híveit a szeptember hó közepén tartandó kongresszusra. A körlevél első sorban közli a kongresszus általános rendjét, azután a magyar csoport külön értekezleteinek tárgysorozatát, végül pedig az Országos Katolikus Szövetség, mint a magyar csoport középponti bizottsága által kiadott részletes tájékoztató szövegét. Ugyancsak most jelent meg *Fischer-Colbrie* Ágost kassai püspöknek, a magyar csoport egyházi

elnököknek VIII. körlevele, melyben a magyar bizottság által kibocsátott felhívás lelkes bevezető részét köli, azután kifejezi azt az óhaját, hogy a kassai egyházmegye minél tekintélyesebb számban legyen ott a kongresszuson, figyelmezteti a papságot az Országos Katolikus Szövetség által kiadott és országszerte szétküldött terjedelmes ismertető füzetre, végül tudatja azok névsorát, akik a kassai egyházmegyében az előkészítésnél közreműködnek.

\* **Két exhumálás.** Ma volt az egyik és holnap reggel nyolc órakor lesz a másik. Az első *Markovits* Antalé, aki ezelőtt 44 évvel halt el s eddig a pankotai pusztán egy kis erdőben nyugodott. A család eladta a birtokot s ma behozták a koporsót az olasz temetőbe lévő családi kriptába. — A mai exhumálás pedig a közp. izr. temetőben történik, ahonnan *Berkovits* Andor maradványait viszik át a Rulikovszky-uti temetőbe. Ez a hulla már 15 éve porlad a mostani helyén.

\* **Nagyszalonta esendőlete.** Nagyszalonta nevezetes város, még sem olyan nevezetes már most, — írja róla a költő. Pedig dehogyan is nem nevezetes, ha nem is úgy, mint ahogy a költő gondolta. Most is vannak, vagy talán még csak most vannak, duhajalakjai Nagyszalontának. Ezek közül való Magyar György is. Tegnap egyik pálinka mérésben berugott s az ott időző munkásokat vasvillával megtámadta s néhányat könnyebben meg is sebesített.

\* **Középiskolai tanár,** ki a tanítás terén már hosszas és eredményes gyakorlattal bír, elvállal magánvizsgára készülő tanítványokat. Már eddig is többet vizsgáztatott le kitűnő sikerrel. Megkeresések Szaniszló utca 56. sz. alatti lakására intézendők. Ajánljuk az érdeklődők figyelmébe.

**Vadász urak figyelmébe.** A közelgő vadászati évadra való tekintettel felhívom a nagyérdemű vadászközönséget, hogy fegyver és vadászati cikkek beszerzését nálam eszközölje. Óriási választékot talál itt a legelőkelőbb gyártmányú fegyverekből, a legjobb töltények úgy külföldi mint belföldi löporral készültek a legpontosabban készítve s ajánlom fegyverjavító műhelyemet, hol szakszerűen, gyorsan és pontosan eszközölk minden nemű fegyverjavítást. Ne adják fegyvereiket kontárok kezébe mert azok tönkreteszik és később többet fog kerülni annak hejreállítására. M. kir. löporáruda Telefon 269. Tanoncok felvételnek. **Ladányi József** puskaműves, fegyverkereskedő, Nagyvárad, Pécs.

**Trieszti kávépiac Nagyváradon.** Aszódi Kossuth-utca. **Vigyázat,** mert sok az utánzat, természetesen a fogyasztók kárára. Aszódi trieszti kávé és thea behozatalának a 8féle zamatu pörkölt kávéi a legjobbak és legolcsóbbak. Árak:

Elsőrendű	1 kiló	4—K
Mágnás keverék	1	4-40
	0	1
	00	1

Motor üzemű pörkölés és darálás, kávépörkölés a vevő előtt történik. Cukorka és csokoládé különlegességei a legjobbak és legolcsóbbak. Befőzésre törmellék fehér cukor eredeti édes tartalommal, olcsó gyári árban hozzá dunstot, melytől a befőtt soha meg nem romlik, adagonként 10 és 20 filléres levelekben. Elsőrendű brassói Fleischer-féle szalámi kilója á K 4-50. Fűzlet: Kossuth utca, fiók üzlet: Kert-utca.

### Középiskolai

magánvizsgára-, érettségire-, javító vizsgákra egész nyáron át készülni a **dr. Kállay-féle szemináriumban** (Budapest, IV. Kaplony-utca 5. Telefon 125—38.) Eredményei köztudomásulag kiválóak.

x **A t. olvasóközönség** figyelmét felhívjuk a Teszler Simon-féle posztó nagykereskedő cég mai számunkban levő hirdetésére.

## SZÍNHÁZ.

### Heti műsor:

Péntek: A boszorkány (Márkus Emiliával).  
Szombat: A cárnő (Márkus Emiliával).  
Vasárnap: A vasgyáros (Márkus Emiliával).

### Márkus Emilia vendégszereplései.

Erdélyi Miklós színházgáztól tegnap távirati értesítést kapott, amely szerint Márkus Emilia egészségét muló rosszullét támadta meg és azért szükségessé vált, hogy nagyváradi vendég szerepléseit egy nappal elhalassza. Márkus Emilia így tehát szombaton este a Szigligeti színházban kezdi meg vendégszerepléseit a Cárnőben, vasárnap este a Vasgyáros Clairejét játssza, hétfőn este pedig a boszorkány című szerepében bucsuzik a nagyváradi közönségtől.

## TANÜGY.

### Értesítők.

II.

*A jászóvári premontrei kanonokrend nagyváradi főgimnáziumának értesítője az 1911—1912. iskolai évről. Közl. Semetka L. Ödön igazgató.*

Egy kiváló gondtal és paedagogiai érzéssel szerkesztett értesítő fekszik előttem, amely különösen az igazgatóknak egyes szabályokban elmondott paedagogiai és valláserkölcsi intelmeivel magasan emelkedik ki a középiskolai értesítők közül. Nyolc ilyen beszédet találunk az értesítőben, amely nemcsak a tanulóknak, hanem általában a felnőtteknek sőt a szülőknek is föltette tanulságos olvasmány. Ezután következik *Béke* Boldizsár tanárnak »Petőfi hazafias lírájáról írott III-ik befejező közleménye, amely tulajdonképpen egy terjedelmes szépirodalmi és történelmi tanulmány. Az iskolai év történelméből nevezetesebb mozzanatként kiemelendők, hogy *Novotny* S. Alfonz eddigi igazgatót az intézet kegyura a budapesti *Norbertinum* igazgatójává nevezvén ki, helyébe *Semetka* L. Ödön kassai főgimn. igazgató lépett, aki az intézetnek 16 éven keresztül az 1907—1908. iskolai év elejéig tanárja volt. *Juhász* Gyula és *Léber* Gyula világi h. tanárok helyére a fenntartó kegyur *Jágits* Ottó premontrei főgimn. okl. r. tanár és *Krajcsány* Mór alapvizsgálatot tett tanárjelöltet próbaéves tanári minőségben a budapesti *Norbertinum*-ból — nevezte ki. Mindkét tanárokat, de különösen *Juhász*nak a távozása nagy veszteség az intézetre, mert e jeles tanár kiváló költői tehetségének nem efemer jellegű példáit szolgáltatta. *Schiff* Ernő iskola orvos 15 évi működés után megválna az intézettel, helyére a jászóvári prépost-prelatus *dr. Rosskopf* Béla biharvármegyei kórházi másodorvost nevezte ki. Az újjalakult tanártestület aug. 27-én tartotta első ülését s a tanév ünnepélyes megnyitása *Veni-Sancteu*val szeptember 4-én volt. A rendes előadások szept. 5-én kezdődtek s jun. 10-ig tartottak.

Közl. ezután az értesítő a tanárok társadalmi és irodalmi szereplését; mondhatjuk hogy ebből minden tanár derekasan kivette a maga részét. A valláserkölcsi és fegyelmi, továbbá a tanulmányi állapot kielégítő volt. A növendékek 9 esztiben nézték meg a Szigligeti színházban rendezett ifjúsági előadást. Iskolai ünnepek voltak október 7-én az aradi vértanúk emlékére; december 2-án Vörösmarty M. hály emlékezetére; február 10-én

báró *Eötvös* József emlékére; március 15-én szabadságunk újjászületésének emlékére; márc. 3-án *Liszt* Ferenc százéves születési évfordulója alkalmából. Hivatalos látogatást végzett *dr. Vass Bertalan* tankerületi kir. főigazgató december 3—8 napjain s a látottak és tapasztaltak felelt teljes megalógedését fejezte ki. Az egészségi állapot és testi nevelés kielégítő volt. Kirándulásokat tartottak március 28-án Olaszországba, Budapest—Fiume—Ancona—Róma—Nápoly—Pompei felé és vissza 23 tanuló részvételével *Kiss* Kolozs Jenő tanár vezetésével, aki e tanulmányos kirándulást az értesítőben igen tömören ugyan, de azért világosan és élvezetesen leírja; május 16-án meglátogatták a »bihari remeté»-nek *Beszenyei György*nek a sírját; május 23-án 73 tanulóval a feketeerdői üvegutába rendezett kirándulást az intézet; június 8-án 60 tanuló 2 tanár vezetése mellett a Jádvolgyét látogatta meg.

A tanári testület 21 tagból és 8 vallás-oktatóból állott. Mint rendkívüli tantárgyat a franciát és művészetet adták elő.

A könyvtárak és szertárak gyarapodása a következő: a tanári könyvtár gyarapodott 57 művel; járattott 31 folyóiratot. A könyvtár jelenleg 2099 műből áll 6874 kötetben. Ifjúsági könyvtárra fordítottak 689 kor. 87 fillért. A filológiai, művelődéstörténelmi és szépművészeti muzeum évi gyarapodása 13 drb. Fekete bányasonyalpra fektetett domborművü szemléltető kép 104 korona értékben. Az egész álladék értéke 1536 kor. 65 fill. A történelmi szertár álladéka: 36 drb térkép; 501 drb történelmi kép. Értéke 1530 kor. A földrajzi szertár idei gyarapodása 4 drb fa térkép; álladéka 74 drb földrajzi fal térkép; 3 drb földgömb; 54 drb különféle földrajzi tanító eszköz. Értéke 1976 kor. 60 fill. A természetrajzi szertár álladéka 17540 drb 11600 kor. értékben. A vegytan, szertár álladéka 216 drb, vegytani eszköz és 160 féle vegytani szer 1125 kor. értékben. A természettani szertár idei kiadása 500 korona volt.

A tanulók nagymértékű öntevékenységet fejtettek ki. Így az *Eötvös* önképzőkör tartott 11 rendes, 3 dísz és 1 vitagyűlést. Jutalomdíj kiosztottak 50 kort. A könyvtár 22 kötetet gazdagodott. Az évi pénztári maradvány 177 kor. 1 fill. volt. Az *Erkel* zenekör 30 rendes, 28 pártoló, 8 rendkívüli tagból állott, kik közül a hegedűsök 21 tagból álló vonós zenekart alakítottak. 11 rendes és 1 díszgyűlést tartott a kör, amelyen a legjelesebb klasszikusok művei kerültek előadásra. Működött még az intézet kebelében a *Dalos* kör és a *Testgyakorló* kör. E utóbbinak 77 rendes és 213 pártoló tagja volt. A *Mária* kongregáció ez évben is erős tevékenységet fejtett ki. Tartott 39 rendes gyűlést. Nagy ünnepélyt tartott a kongregáció jun. 9-én. A *Szigeti* Egyesület 38 tanulót részesített 715 kor. segélyben. Pénztári maradványa 301 kor. 17 fill.

Az érettségi vizsgálatok feltűnően szép eredménnyel végződtek, amennyiben 37 növendék közül 14 jelesen (28 százalék), 10 jól (27 százalék), egyszerűen 9 (24 százalék), egy tantárgyból visszavettették 4 (11 százalék.) Volt az intézetben 15 ösztöndíjas és 18 segélyezett és jutalmazott tanuló. Felvételt az év elején 661, kimaradt 51, az osztályvizsgálatról elmaradt 15 s így vizsgálatot tett 595 tanuló. A tanulók megoszlása vallás szerint: római katolikus 303 (49 százalék), görög kath. 102 (16 százalék), görög keleti 30 (5 százalék) (ég. ev. 8 (1 százalék), ref. 53 (2 százalék), izr. 126 (21 százalék). A javító vizsgálatok aug. 30 és 31. napján d. e. 9—1 óráig tartanak. A folytatós beírások szept. 2-án és 4-én d. e. 8—11-ig tartanak. A felvételtkor minden tanuló (még a tandíjmentes is) köteles fizetni 10 kor. felvételi díjat, 1—1 koronát az értesítőre s kirándulási alapra, az osztályfőnökökkel való jelentkezéskor pedig 5 koronát bizonyítványra és az ifjúsági könyvtárra. Tandíj egész évre 60 korona, amely 30—30 korona félévi részletekben fizetendő.

## Igazságszolgáltatás.

**Az oregoni professzor bűnpöre.** Ap. ilis 11-én a régi képviselőház ülésében tudományos előadást hirdetett Amerika és a kivándorlás címen *Lessing* Lajos oregoni egyetemi tanár. Később kiderült, hogy dr. *Lessing* professzor neve *Bolgár-Schlesinger* Lajos, nem doktor és azért jött haza Amerikából, hogy nyilvános előadások után az Amerikába való kivándorlásnak csináljon hangulatot. Az ügyesség kivándorlásra való csábítás miatt emelt vádat *Bolgár* ellen, aki telett ma ilkezett a budapesti törvényszék.

A törvényszék 1 órákor hirdette ki az ítéletet. A bíróság *Bolgárt* bűnösnek találta a kivándorlásra való csábítás miatt és ezért hat hónapi fogházra és 2000 korona mellék büntetésre ítélte. Az ítélet ellen úgy az ügyész, mint az elítélt felebbezést jelentettek be.

## IRODALOM.

**Az Allárvédő Egyesület évi jelentése.** A Nagyváradi Allat- (Macár) védő Egyesületnek az 1911. évi működéséről szóló jelentése most jelent meg könyv alakban. Dr. *Tóth Mihály* ügyvezető alelnök szép szavakban számol be az egyesület egy évi eredményes munkájáról. Nagy buzgalmat fejtett ki az egyesület különösen az igavonó állatok és a hasznos madarak védelmében. Hogy a gyermekeket is az állatok megvédésére neveljék, a város és megye igen sok elemi iskolájában tartottak ünnepeket. Az egyesületnek összesen 250 tagja van 32-vel több mint a múlt évben.

## TÁVIRATOK.

### A király mint keresztapa.

Szatmár, júl. 25.

(Saj. tud.) *Répássy Gyula* honvédőrmester feleségének nemrég fia született. Az új szülött már 6-ik gyermeke az őrmesternek és ezért keresztapául a királyt kérte fel. Ő felsége a kérelmet teljesítette és 500 koronát küldött keresztajándékba a keresztfiának.

### A szerb egyház reformálása.

Budapest, július 25.

(Saj. tud.) A hivatalos lap mai száma közli az uralkodónak legújabb rendeletét, mely a gör. kel. szerb egyházmegyére vonatkozik. A rendelet részletesen meghatározza azokat a módokat, melyek alapján kell minden egyes választást foganatosítani. A rendelet az összes szabályokat hatályon kívül helyezi és szorosan ragaszkodik a törvényekben előírt követelményekhez. A görög keleti szerb zárda javi kezelésére is tartalmaz intézkedéseket a királyi rendelet.

### Tolvaj postaszolga.

Kolozsvár, július 25.

(Saj. tud.) Ma a postahivatalból két kereskedő részére érkezett 2300 koronát tartalmazó levél elveszett. A nyomozás megállapította, hogy a levelet *Nagy Miklós* nevű szolga lopta el. A leveleket a kályhában meg is találták a pénzzel együtt.

## Ultimátum a kamara elnökéhez.

Konstantinápoly, július 25.

(Saját tud.) A katonai liga ma ultimátumot intézett a kamara elnökéhez, amelyben felszólítja a Hazat, hogy ne próbáljanak ellenszegülni a liga azon ohájának, hogy a kamara legrövidebb időn belül feloszlattassék. Ellenkező esetben a liga tudni fogja köteleességét.

## Betörők a templomban.

Szatmárnémeti, július 25.

(Saját tud.) *Opályi* községben ismeretlen tettesek behatoltak a görög katólikus templomba és ott a perselyt feltörték. A betörők a persely tartalmát mintegy 40 koronát magukkal vitték. A tetteseket keresi a csendőrség.

## Agyonlőtt ügyvéd.

New-York, július 25.

*Fettrech* ügyvédet tegnap irodájában agyonlőtte egy ember, akinek perét az ügyvéd elvesztette. Az ügyvéd segédje revolverrel súlyosan megsebesítette a mérnyelőt.

## KÖZGAZDASÁG.

**A szállítók figyelmébe.** A kedvező termésállítások következtében várható tömeges áru terményszállítások, továbbá a folyamatban levő beruházási munkálatokhoz szükséges anyagoknak állandóan nagy tömegekben való szállítása, a folyó év őszén a vasut teljesítőképességét előreláthatólag nagy mértékben fogják igénybe venni. A szállítási nehézségek elkerülése, illetve csökkentése végett felkérjük az érdekelteket, különösen a nagyobb vidéki kereskedelmi és ipari vállalatokat, hogy a részükről szállítandó s szállítási időhöz nem kötött tömegáruk zömét, lehetőleg még az évi nyár folyamán, minden esetben azonban az erősebb őszi forgalom bekövetkezése előtt szállítsák. Egyben közöljük az érdekeltekkel, hogy a MÁV igazgatósága mindazon intézkedést megtette, hogy a szállító közönség jogos igényei, a várható rendkívüli forgalom mellett is, lehetőleg legmesszebbmenő mértékben ki-elégíthessenek. Nagyváradi, 1912. július hó. A nagyváradi kereskedelmi és iparkamara: Dr. *Moskovits József*, elnök. Dr. *Sarkadi Lajos* titkár.

### Gabona üzlet.

Budapesten

A gabonaüzletén tegnap kisaé élénkebb volt a hangulat. Bácskai rossz hírekre a buza határidő árfolyama 5 fillérrel emelkedett. Kész áru változatlan.

### Határidők sárlata:

Áprilisi buza 1913.	— — —	11.78
Októberi buza	— — —	11.46
Októberi rozs	— — —	9.31
Októberi zab	— — —	9.37
Aug. tengeri	— — —	8.80
Szept. tengeri	— — —	8.85
Májusi tengeri (1913)	— — —	7.40

### Nagyváradon.

O-árakban kevés üzlet fordul elő. A malmok miután nagy liszt készlettel rendelkeznek, nem szívesen vásárolnak. Új árban viszont az

eladók tartózkodók. Az árfolyamok többékevésbé javultak.

### Árak:

Buza	— — —	11.38—11.38
Rosz	— — —	9.30—9.31
Árpa	— — —	10.—10.20
Zab	— — —	9.37—9.38
Tengeri	— — —	7.60—7.61

### Budapesti értéktőzsde.

Magyar Általános Hitelbank nagyváradi fiókjának távirati jelentése.

Magyar hitelrészvény	— —	853.—
Oszták hitelrészvény	— —	652.50
Jelzálogbank	— —	463.50
Leszámitoló és pénzváltó	— —	558.50
Városi vasut	— —	412.—
Közuti vasut	— —	765.50
Oszták államvasut részvény	— —	721.—
Salgótarjáni köszén	— —	753.—

A szerkesztésért felelős:

Dr. **VUCSKICS GYULA.**

Tisztelettel értesitem a nagyérdemű közönséget, hogy **Csengeri-utca 21-ik szám alatt** saját házamban, egy a mai korunk mindenképen megfelelő

**= épület és =  
műbutor asztalos**

**műhelyt létesíttem.** Elfogadok: előszoba és konyha felszereléseket minden kivitelben, továbbá templom, iskola, gyógyszertár és kávéház berendezéseket kellő jártassággal. Rajzzal és költségvetésekkel úgy helyben, mint vidékre készséggel szolgálok. — Tömeges rendeléseket kérve vagyok kiváló tisztelettel

**Gaal József**  
mű-asztalos, Nagyváradi.

TELEFON 11-52.

TELEFON 11-52.

„Országos orvos-szövetség“ nagyváradi fiókjá.

## Hirdetés.

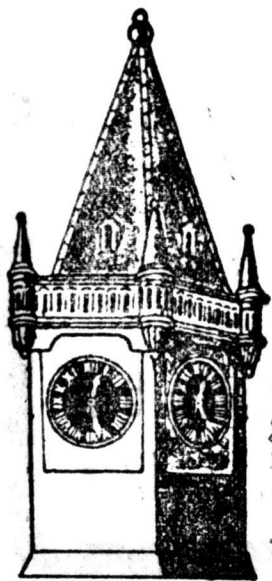
Szegényebb sorsu fogbetegek részére kedvezményes díjtételek mellett a következő időben történik rendelés:

**Bartha Dezső** dr kedd és csütörtök 8—9.  
**Döri Ferenc** dr szerda és szombat d. u. 5—6.  
**Halász Andor** dr hétköznapokon d. u. 5—6.  
**Kovács Gyula** dr később meghatározandó időben.  
**Spitzer Marton** dr szerda és szombat d. u. 5—6.

## Sarkady és Szánthó

### TORONYÓRA GYÁRA

Nagyvárad, Damjanits-utca 30.



Ajánlja 1 hétben egyszer felhuzandó és 1 napban egyszer felhuzandó toronyóráit „szegecs” és „szabadlengésű” járattal, réz kerekkel. Olcsó árak.

**TÖBBÉVI JÓTÁLLÁS.**  
**Villanyerő berendezés.**

Arjegyzék kívánatra.  
**Saját ház.**

A Bihar megyei Gazdák Áru és Hitelintézete Rt.

Nagyvárad, Nagypiac-tér, Andrényi-ház.

Befizetett alaptőke: 1.000.000 korona

Elfogad takarékbetéteket, ha azok állandók 5,0%-os kamatoztatásra, továbbá folyószámlai betéteket is elfogad.

A betétkamatadót az intézet fizeti.

Folyószámla hitelt nyújt legkedvezőbb feltételek mellett.

Leszámitol váltókat a legelőnyösebb kamattal mellett gazdálkodók, kereskedők és iparosok részére és foglalkozik mindenemű bankszerű beszedésekkel (incassó) olcsó díj mellett.

Előleget nyújt értékpapírokra, terményekre és árukra; kölcsönöket ad előnyös törlesztés mellett.

Jelzálog és törlesztéses kölcsönöket folyó- és házakra és földbirtokokra.

## Kincset ér

a TORDY-féle

**Hollandi 3 király tea,** mivel nemcsak hashajtó, hanem egyúttal étvágyjavító, gyomortisztító, emésztést elősegítő, bélműködést szabályozó, nemkülönben a legmakacsabb gyomor bajon is segít. Csomagja (kbl. 10-12-szeri használatra) 30 fillér.

**Minden gyógyszerárban kapható.**

## A BIHARMEGYEI GAZDÁK ÁRU- ÉS HITELINTÉZETE RÉSZV.-TÁRSASÁG sertéshizlaldájában

az összes f. évi trágya eladó. Értekezhetni a részvénytársaság irodájában **Nagypiac-tér, Andrényi-ház.**

## Ungváry és Tokai

Bankbizományi birtokvasárlási, eladási és erdő becslési irodája

**RAKÓCZI-UT 10. SZAM.**

Helybeli és vidéki telefonszám 725.

## Oltott mész

Bükkfa parkett, cementáru, cserép, fedéllemez, gipsz, nád, csatornázás, aszfaltozás stb.

**Kondor Dezső**

Nagyvárad, Nagypiac-tér 1. Telefon 969.

## Kovács Zsigmond

műasztalos

géperőre berendezett

ipartelepe

Szacs vay-utca 70. sz.

Telefon 10-87.

## 8 GRAND PRIX

Kőbányai Polgári Sörfőző R.-T.  
N.-Váradi és biharmegyei főraktára  
**KOLLINER D. és FIA**

CÉGNÉL PÁVEL-UTCA 26. SZ.

Telefon 75.

Telefon 75.

Világos **Király** sörünket

valamint **SZENT ISTVÁN** védjegyű

**duplamaláta**

sörünket, melyet a leghirnevesebb orvostanárok mint kiváló gyógyított ajánlanak.

# PÜSPÖK-FÜRDŐ.

**Állandóan tiszta vizű uszoda.**

Elsőrendű magyar konyha, valódi hegyi borok. Naponta frissen csapolt elsőrendű kőbányai „Polgári sör”. A vendégeket Dankó Kálmán szegedi zenekara szórakoztatja.

Mérsékelt áru kényelmes szobák. Minél számosabb látogatást kér:

**DANCS ISTVÁN**

bérlő.

Telefon 300

# „STANDARD“ TÁRSASÁG VEGYÉSZETI GYÁR

BUDAPEST, IV. MAGYAR-UTCZA 44. SZ.

## Poloska, moly és egyéb féregirtást egy évi jótállással vállalunk vidéken is.

Poloska és egyéb féreg irtáshoz ajánljuk szabaldalmazott gázfejlesztő anyagunkat, melynek egyszerű alkalmazásával a poloskától végleg megszabadulhat,

1 szobára elegendő anyag 5 koronába kerül.

Feltétlen biztos hatású sváb és ruszni irtószer kilója 4 korona.

Légyirtó folyadék és por kilója 4 korona.

Patkány és egérirtáshoz ajánljuk patkány és egér-tifusz-baczilust. A 20. század legmegbízhatóbb patkány és egérirtó szere, csak patkányt és egeret öl meg, emberre vagy állatra nem veszedelmes, tehát mindenütt elhelyezhető. A patkány és egér-tifusz bacilus árai:

1 kis adag 2-300 patkány kiirtására 6 K

1 nagy „ 3-600 „ „ 12 K

Tisztelettel értesitem a n. é. vevő közönséget, hogy a

**Teszler Simon posztó kereskedőt** kiegyeztettem, a **csődtömeget átvettem és azt rendkívüli leszállított árban kiárusítom.**

A csődtömeg a következőket tartalmazza: lüster-, angol-, scott- és honi divatszöveteket. Fekete- és kék kamgárnokat, női costum divatkelméket, mellényeket, schiffonokat, bélésarukat, **szabókellékeket** és mindezen árukat

**gyári áron alul kiárusítom** u. m.:

egy teljes öltönynek való 3 mtr. már . . . . .	K 02 40
« « « « jobb minős. div. 3 mtr. . . . .	K 06 60
« « « « finomabb « « 3 « . . . . .	K 12 —
« « « « angol divat . . . . .	K 19 —
« « « « legfinomabb « . . . . .	K 28 —

a fekete- és kék kamgárnokat ugyan ilyen gyári áron alul

**jóval olcsóbban** lesznek kiárusítva. Egyben ajánlom a n. é. vevőközönségnek az összes raktáromban levő szövetekhez a hozzávalókat, azaz a szabókellékeket a legfinomabb kivitelben, a legolcsóbb árban, u. m.:

egy már nagyon jó hozzávaló . . . . .	K 4 50
« finomabb « . . . . .	K 5 50
« egész finomabb « . . . . .	K 7 —
fekete szalonhoz legfin. « . . . .	K 8 —

Mintthogy az üzlethelyiséget november 1-én át kell adnom, tisztelettel kérem a n. é. közönséget mielőbb egy próba bevásárlással megtisztelni. Teljes tisztelettel

**Schwarz Kálmán és Teszler Simon**

Zöldfa-utca 21. sz.



**JÉGSZEKRÉNYEK, FAGYLALT-GÉPEK, PERMETEZŐK**

legnagyobb választékban

**TARSOLY és RISZTÓ**

különlegességek vaskereskedésében

Telefon 390.

Nagyvárad, Rákóczi-ut.

Telefon 390.